

MUHASEBE BÜROLARINDA ÇALIŞAN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTALLEŞMEYE BAKIŞI

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi : 03.10.2023
Kabul Tarihi : 26.02.2024
Türü : Araştırma Makalesi
DOI Numarası : 10.55322/mbakis.1370711

Mehtap BAYSAL ARTIK
Öğr.Gör. Emine ARSLAN

Bibliyografik Bilgiler

Baysal Artık, M., & Arslan, E. (2024). "Muhasebe Bürolarında Çalışan Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijitalleşmeye Bakışı" *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (Yıl: 2024, Sayı : 72, Sayfa : 105-124)
<https://doi.org/10.55322/mbakis.1370711>

ÖZ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, diğer tüm alanlarda olduğu gibi muhasebe uygulamalarını da derinden etkilemiş ve iş süreçlerinde köklü değişiklikler yaşanmasına neden olmuştur. Böylece muhasebe uygulamaları daha hızlı ve verimli hale gelmiştir. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmelerin takip edilmesi, meslek mensuplarının mesleklerinde öğrenmeyi ve gelişmeyi sürdürmelerine de yardımcı olmuştur. Bu çalışmanın amacı, muhasebe bürolarında çalışan meslek mensuplarının muhasebede dijitalleşmeye yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu kapsamda Afyonkarahisar Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı ve aktif olarak mesleğini sürdüren 85 meslek mensubuna ulaşılmış ve veriler anket formu yardımıyla toplanmıştır.

Elde edilen veriler istatistiksel analizler yardımıyla ölçülmüştür. Çalışma sonucunda meslek mensupların dijitalleşmeye bakışının olumlu bulunduğu, meslek mensuplarının gelirine, unvanına,

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, YÖK 100/2000 BURSİYERİ mehtapbaysalartik@hotmail.com,
ORCID: 0000-0001-5629-6048

** Afyon Kocatepe Üniversitesi, earslan@aku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2213-0493

yaşına ve muhasebede dijitalleşmeye yönelik eğitim alıp almama durumuna göre dijitalleşmeye bakışının farklılaştığı sonucu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Elektronik Muhasebe Uygulamaları, Meslek Mensupları

Jel Kodlar: M40, M41

THE VIEW OF ACCOUNTING PROFESSIONALS WORKING IN ACCOUNTING OFFICES ON DIGITALIZATION

ABSTRACT

Developments in information and communication technologies have profoundly affected accounting practices, as in all other areas, and have led to radical changes in business processes. Thus, accounting practices have become faster and more efficient. In addition, following technological developments has also helped professionals to continue learning and developing in their professions. The aim of this study is to determine the opinions of the professional members working in accounting offices towards digitalization in accounting. In this context, 85 professional members registered to Afyonkarahisar Chamber of Certified Public Accountants and actively practicing their profession were reached and data were collected through a questionnaire.

The data obtained were measured with the help of statistical analysis. As a result of the study, it was concluded that the view of the members of the profession towards digitalization was found to be positive, and the view of the members of the profession towards digitalization differed according to their income, title, age and whether they received training on digitalization in accounting.

Keywords: Digitalization, Electronic Accounting Applications, Members of Accounting Profession.

Jel Code: M40, M41

1. GİRİŞ

2. yüzyılın başından itibaren teknolojik gelişmelerin hızı ve etkisi önemli ölçüde artmıştır. Dördüncü sanayi devrimi, bu gelişmelerin önemli bir örneği ve sanayiye, iş dünyasına, toplumu genel olarak etkileyen büyük bir dönüşüm olarak değerlendirilebilir. Dijitalleşme kavramından ilk defa 1999 yılında Kevin Ashton tarafından gerçekleştirilen sunumda bahsedilmiş ve bu sunumda nesnelerin interneti kavramına da yer vermiştir. Bu kavramın geliştirilmesinde Amazon, Google ve Apple gibi büyük teknoloji şirketleri etkili olmuştur. Bu şirketler, nesnelerin interneti teknolojisinin potansiyelinin farkına varan ve bu teknolojiyi uygulamaya başlayan önemli şirketler arasındadır (Tekbaş, 2019). Dijitalleşme, fiziksel nesnelerin, bilgilerin veya süreçlerin dijital formatlarda temsil edilmesi ve işlenmesini sağlamaktadır. Bu süreç, bilgisayarlar ve diğer dijital cihazlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Dijitalleşme sürecinin öncelikle bilgisayarların ortaya çıkmasıyla başladığı, bu süreci internetin izlediği görülmektedir.

Teknolojide meydana gelen değişimler sonucu ortaya çıkan dijitalleşme rüzgarından muhasebe mesleği de etkilenmektedir. Günden güne gelişen bilgisayar teknolojisi sayesinde, büyük miktardaki veriler daha hızlı bir şekilde işlenip analiz edilebilmekte, bu da muhasebe süreçlerini daha etkili ve verimli hale getirmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının verilere daha kolay erişmelerini, verilerin daha hızlı işlenmesini ve daha iyi raporlama yapmalarını sağlamaktadır. Bu değişim, muhasebe alanındaki geleneksel yöntemleri ve süreçleri dönüştürerek, daha rekabetçi ve çağa uygun bir hale getirmiştir.

Gelişen bilgi teknolojileri ile birlikte veri işleme ve kayıt işlemlerinde geleneksel yöntem olan elle gerçekleştirilen kayıt işlemleri yerini bilgisayar yazılımlarına bırakmıştır. Luca, Eta, Netsis, Nebim gibi muhasebe programları günümüzde muhasebecilerin en büyük yardımcısıdır. Bu programlar aracılığı ile işlemler zamandan tasarruf sağlanarak yapılmaktadır. Aynı zamanda işletmelerin faaliyet ve finansal sonuçlarında hata yapma payı en aza indirilmekte, kâğıt israfı da önlenmektedir (Avcı, 2020: 39-40). Günlerce süren finansal muhasebe, maliyet muhasebesi gibi işlemler, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte artık hızlıca gerçekleştirilebilmektedir. Otomasyon sistemleri ve dijital çözümler, varlıkların takibi, planlama ve kontrol gibi işlemleri daha verimli hale getirerek iş süreçlerini önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır. İşletme, bir satış işlemi gerçekleştirdiğinde gerekli fiş kaydı sisteme girilir, böylece tüm bilgiler gerekli defterlere sistem tarafından aktarılır ve mizan, bilanço ve gelir tablosu gibi tablolar otomatik olarak oluşturulur (Güney ve Özyiğit, 2015: 287). Dönem sonlarında kapanış fişinin veya dönem başı açılış fişinin oluşturulması, amortismanların hesaplanması gibi pek çok işlem artık bir tıkla yapılabilecek kadar kolaylaşmıştır.

Kamuda dijitalleşme süreci de meslek mensuplarını yakından ilgilendiren birtakım yenilikler getirmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı vergi toplama maliyetini düşürmek, kayıt dışı tutarı belirlemek, vergi kaybını önlemek, vergi gelirlerini artırmak ve denetimi hızlandırmak için dijitalleşme sürecini başlatmıştır. Bu kapsamda e-fatura, e-defter, e-beyanname, e-arşiv, e-müstahsil makbuzu, e-SMM, e-bilet, e-irsaliye, gibi muhasebe meslek mensuplarını etkileyecek uygulamalar başlamıştır (Bekçi vd., 2020: 579). Bu uygulamalar muhasebe meslek mensuplarının iş süreçlerinde büyük kolaylık sağlamakta ve işlerini daha hızlı ve verimli bir şekilde yapmalarına yardımcı olmaktadır.

Manuel veri girişini azaltan bulut bilişim, yapay zekâ ve blok zincir gibi teknolojiler, veri girişlerinin hızını ve doğruluğunu artırmaktadır. Muhasebe mesleğinin daha etkin olabilmesi için teknolojiye bağlı gelişimlere ve gelişmelere ayak uydurabilecek yapay zekâ, dijitalleşme, endüstri 4.0 gibi teknolojik gelişmeleri kullanabilen, pratik ve teorik bilgileri harmanlayan matematik ile teknolojiyi ve felsefeyi birleştirebilen muhasebe meslek mensuplarına ihtiyaç duyulacaktır (Gulin vd., 2019: 431-432). Elektronik ortamda meydana gelen pek çok değişiklik, meslek mensuplarının çalışma sistemlerini yeniden dizayn etmeye yönlendirmiştir. Özellikle Maliye ve Sosyal Güvenlik Kurumu gibi devlet kurumlarına verilen beyannamelerin hazırlanmasından fatura girişine, tahsilattan ödemeyle ilgili işlemlere kadar pek çok işlem günümüzde elektronik ortamda yürütülmektedir.

Ülkelerarası sınırların ortadan kalktığı, sermayenin bir tıkla dünyanın herhangi bir noktasına aktarıldığı, işletmelerin uluslararası alanda rekabet edebildiği, mevcut yapıya muhasebenin ayak uydurabilmesi için çeşitli düzenleme ve değişikliklerin yapılmasını zaruri hale getirmiştir. Uluslararası düzeyde iş yapan şirketler için standartlaştırılmış muhasebe süreçleri, karşılaştırılabilir finansal bilgiler sunmayı kolaylaş-

tırır. Bu da küresel düzeyde şirketler arasında finansal analiz ve karşılaştırma yapılmasını olanaklı kılar. Muhasebe süreçlerindeki standartlaşma ve otomasyon, manuel işlemleri azaltarak maliyet tasarrufu sağlar ve işletmelerin daha rekabetçi olmasına katkıda bulunur.

Bu çalışmanın amacı, muhasebe bürolarında çalışan meslek mensuplarının muhasebede dijitalleşmeye yönelik görüşlerini belirlemektir. Çalışma kapsamında öncelikle muhasebede dijitalleşme ile ilgili çalışmalara yer verilmiş, daha sonra uygulama kısmına geçilmiştir. Uygulama Afyonkarahisar’da faaliyet gösteren muhasebe bürolarında çalışan meslek mensupları ile yapılmıştır. Meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışı, kullanılan istatistiksel analiz yöntemleriyle ölçülmüştür.

2. LİTERATÜR

Literatürde muhasebede dijitalleşmeyle ilgili çalışmalar yer almaktadır. Literatür araştırması yapılırken ScienceDirect, TR Dizin, Web of Science, Scopus, Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik (Google Scholar) veri tabanları kullanılarak araştırma yapılmıştır. Aşağıda Türkiye’de yapılan çalışmalar özetlenmiştir.

Artık Baysal ve Kula (2023)’nın yaptıkları çalışma, İstanbul ilinde bulunan muhasebecilerin e-muhasebe uygulamalarının kullanımını engelleyen sınırlamaları kapsamaktadır. Araştırmada veri toplama yönetimi olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda muhasebecilerin algıladığı temel engellerin, altyapı yetersizliği ve nitelikli personel eksikliği olduğu ortaya çıkmıştır.

Pusmaz ve Özulucan (2021) yaptıkları çalışmada meslek mensuplarının, dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma, Kayseri ve Niğde’de yürütülmüştür. Tarama modeli kullanılan çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının yaşı, cinsiyeti, yerleşim yeri, mesleki unvanları, öğrenim düzeyi, mezuniyet durumları ve iş tecrübeleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat dijital sistemlerin mesleklerindeki ve hayatlarındaki önem derecesi, eğitim almış olup olmadıkları, yeni teknolojileri nasıl öğrendikleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe konusunda bilinç düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Tuğay ve Güler (2021) muhasebe meslek mensuplarının elektronik uygulamalarla ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışma, Isparta’da bağımsız olarak faaliyetini sürdüren meslek mensupları ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılmıştır. Çalışma sonucunda meslek mensupları e-muhasebe uygulamalarının gerekli olduğunu ancak teknik altyapı ve bilgi eksikliği nedeniyle mükelleflerin bu uygulamalara henüz adapte olamadıklarını ifade etmişlerdir.

Kurnaz vd., (2020) Türkiye’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına yaptıkları anket ile dijitalleşmenin muhasebe eğitime olan etkisini araştırmıştır. Elde edilen veriler Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testleri yardımı ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde muhasebe eğitiminde dijitalleşmeye yeteri kadar ayak uydurulamadığı ve iş hayatında gerekli olan nitelikli meslek mensubu yetiştirme konusunda yetersizliklerin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca muhasebe eğitiminde dijitalleşmenin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Çıtak ve Derya Başkan (2020) tarafından Kırıkkale’de muhasebe meslek mensuplarının görüşlerine yönelik yapılan çalışmada, muhasebe meslek etiği ve muhasebe uygulamalarındaki elektronik gelişmeler kavramsal olarak incelenmiştir. Akabinde çalışmada anket yoluyla elde edilen veriler faktör analizi uygulanarak yorumlanmıştır. Çalışma neticesinde meslek mensuplarının elektronik gelişmelerle ilgili gerekli eğitimleri almasının ve mesleki özene dikkat edilmesinin, meslek etiğinin etkileyeceği ifade edilmiştir. Ayrıca demografik özelliklerin, meslek etiği anlayışını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Avcı (2020) ise diğer çalışmalarla benzer olarak dijital muhasebe konusunda meslek mensupların görüşlerini incelemiştir. Çalışma neticesinde dijitalleşmenin muhasebe meslek çalışanlarının işlerini kolaylaştırdığı gibi sorumluluklarını da artırdığı neticesine ulaşılmıştır.

Tanç ve Deniz (2020) gerçekleştirdikleri çalışmalarında Hatay ilinde bulunan muhasebe meslek mensuplarının muhasebede dijital dönüşüm hakkındaki görüş ve beklentilerini tespit etmek amacıyla anket yöntemi kullanılarak veriler toplanmışlardır. Elde edilen bulgular neticesinde meslek mensupların e-muhasebe uygulamaları konusunda bilgi sahibi oldukları tespit etmişlerdir. Ayrıca muhasebede dijital dönüşüm ile ilgili en sık yaşanan sorunun müşteri işletmelerin muhasebede dijitalleşme ile alakalı bilgi düzeylerinin ve teknolojik altyapılarının yetersiz olduğuna ilişkindir.

Erdoğan (2020) Malatya’da faaliyet gösteren meslek mensuplarının e-muhasebe uygulamalarının kullanımını etkileyen faktörleri teknoloji kabul modeline göre belirlemeyi amaçlamıştır. Gerçekleştirilen anket çerçevesinde elde edilen sonuçlara göre e-muhasebe uygulamalarının meslek mensuplarına iş süreçlerinde fayda ve kullanım kolaylığı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Yücel ve Adiloğlu (2019) muhasebede dijitalleşme ile sağlanan zaman tasarrufunun işletmeleri danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerine yönelteceği, işletmelerin buna gerçekten ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Teknoloji ile azalan iş yükünün, işletmelerin inovasyon faaliyetlerine zaman ayırmasına yardımcı olduğu belirtilmiştir.

Sarıçiçek (2019) tarafından yapılan çalışmada ise muhasebede dijitalleşme ve dijital dönüşümün ihtiyacından bahsedilmektedir. Ayrıca yapay zekânın muhasebede uygulanmasına ilişkin kavramsal bir bakış açısı sağlanarak hem akademisyenlere hem de muhasebe uygulayıcılarına kendi araştırma alanlarında fayda sağladığı belirtilmiştir.

Garip ve Karasioğlu (2019) yaptıkları çalışmada, e-muhasebe uygulamalarını kullanan muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmeye ve çözüm önerileri getirmeye odaklanmışlardır. Çalışma kapsamında Karaman’da faaliyet gösteren meslek mensuplarının görüşleri incelenmiştir. Meslek mensuplarının dijitalleşme süreciyle ilgili yaşadığı en önemli sorunun kalifiye eleman eksikliği olduğu sonucuna varılmıştır.

Kulak (2019) Malatya’da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e-muhasebe konusundaki görüşlerini araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, 104 muhasebe meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Eskiden zamanının büyük bir çoğunluğunu vergi dairesinde geçiren meslek mensuplarının, dijital dönüşüm sürecinin tüm nimetlerinden faydalandığı, ancak bu sürecin meslek mensupları açısından zorlu bir süreç olduğu, özellikle yetişmiş insan kaynağı ile ilgili sıkıntılar yaşandığını belirtmiştir. Dijitale geçiş sürecinde Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yapılacak uygulamalarda, mutlaka pilot uygulamaya

yer verilmesi, gerekirse eğitimlerin düzenlenmesi ve daha sonra uygulamaya geçilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca meslek mensuplarının genel olarak e-muhasebe uygulamalarından memnun olduğu da ifade edilmiştir.

Tekbaş (2018) çalışmalarında Türkiye’de faaliyet gösteren meslek mensuplarının dijitalleşmeye yönelik tutumları belirlemeye çalışmışlardır. Yapılan analiz sonucunda, dijital ürünlerin iş verimini artırdığı ve gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra meslek mensuplarının muhasebede dijitalleşme konusunda yapılan yeniliklere açık oldukları, gelişmeleri yakından takip ettikleri, dijital ürünleri kullanabilme konusunda kendilerini yeterli gördükleri sonuçlarına da ulaşılmıştır. Ancak meslek mensupları dijital ürünlerin kullanımına yönelik verilen eğitimlerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Muhasebede dijitalleşmeden etkin, doğru ve verimli bir şekilde yararlanılabilmesi için dijitalleşme okuryazarlığının önemine dikkat çekilmiştir.

Aslan ve Özerhan (2017) big datanın muhasebe mesleğine olan etkisini araştırmışlardır. Meslek mensuplarının gelecek 10 yıl içinde %50-60 gibi bir oranda big datanın muhasebe mesleğine yüksek düzeyde etki edeceği görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir.

Tektüfekçi (2017) çalışmasında diğer çalışmalardan farklı olarak e-dönüşüm sürecinde e-belge uygulamalarını ele alınmıştır. Çalışmada Türkiye’deki elektronik muhasebe uygulamalarının başlangıcından günümüze kadar olan süreç değerlendirmiştir. Muhasebede dijitalleşme sürecinde öğrencilerin ülke uygulamalarından haberdar olmalarının sağlanmasının önemine dikkat çekmiştir.

Gönen ve Solak (2017) muhasebe meslek mensupları açısından muhasebede dijitalleşme sürecini ele alan bir alan araştırması yapmışlardır. Çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm sürecinde yaşadıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılarak istatistiksel analiz yapılmıştır. Çalışma neticesinde muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinden kaynaklanan ek maliyetlere katlanmak istemedikleri ve bu nedenle meslek mensuplarının asgari ücret tarifesinin güncellenmesini ve browserlardan kaynaklanan sorunların giderilmesini talep ettikleri belirtilmiştir. Ayrıca yeterli düzeyde eğitim verilmemesi ve kullanılan programlardan da kaynaklanan nedenlerle hata yapma olasılıklarının arttığı ve meslek mensuplarının lisansüstü eğitime teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Muhasebede dijitalleşmeyle ilgili yurtiçinde yapılan çalışmaların yanı sıra yurt dışında yapılan çalışmalarda yer almaktadır. Bu çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Marinagi vd. (2015) Yunanistan’da e-faturanın benimsenmesine ve kullanılmasına yönelik bir saha çalışması yapmışlardır. Çalışmanın kapsamını Yunanistan’da faaliyet gösteren işletmeler oluşturmaktadır. Çalışmada, işletmelerde e-faturanın kullanımının zorlukları üzerinde durulmuştur. Çalışma neticesinde e-faturalandırmayı uygulamak için gerekli bilgi birikiminin yetersiz olması ve yönetim desteğinin bulunmaması olmak üzere iki sorunun varlığı tespit edilmiştir.

Thottoli ve Ahmed (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada bilgi teknolojileri belirleyicilerinin e-muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisi incelenmişlerdir. Bu amaçla Umman’da faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde çalışan muhasebecilerden anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Elde edilen veriler ışığında bilgi teknoloji belirleyicilerinden, bilgi teknoloji maliyeti ile e-muhasebe

uygulamaları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunurken bilgi teknolojileri riski, çalışanların bilgi teknolojileri becerileri, çalışanların becerileri ile e-muhasebe uygulamaları arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Noronha ve Kulkarni (2012) gerçekleştirdikleri çalışmalarında Hindistan’da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışlarını incelemiştir. Bu kapsamda literatür çerçevesinde geliştirdikleri anket formu kullanılarak veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, muhasebede dijital ürünlerin kullanımının çalışanlar açısından yeni fırsatlar sunduğu ancak çalışanların dijital ürünler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları nedeniyle çalışma ortamının zorlaştığı ifade edilmiştir. Bu nedenle e-muhasebe kullanan işletmelerde, birtakım standartların geliştirilerek uygulamaya konulması gerektiği ileri sürülmüştür.

Amidu vd. (2011)’nin yaptıkları çalışmanın çerçevesini Gana’da bulunan KOBİ’ler oluşturmaktadır. KOBİ’lerde kullanılan e-muhasebe uygulamalarına yönelik anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada işletmelerin tamamına yakınının, bünyesinde muhasebe meslek mensubu çalıştırdığı tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda işletmelerin çoğunlukla mali bilgileri üretmek amacıyla elektronik muhasebe yazılımları kullandığı, bunun yanı sıra yönetim kararlarına ilişkin bilgilerin kısa sürede kaydedilmesi, maliyetleri düşürme, veri saklama açısından da önemli bir avantaj elde edildiği öne sürülmüştür.

3. ARAŞTIRMA

Bu kısımda çalışmanın amacı evreni, örnekleme, yöntemi, sınırlılıkları hakkında bilgilere yer verilerek anketten elde edilen bulgular yorumlanarak açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bilgi teknolojilerin gelişimi birçok alan ve meslekte olduğu gibi muhasebe alanında da köklü değişimlere neden olmuştur. Bu gelişmeler muhasebede kayıt, belgeleme, raporlama ve arşiv gibi uygulamalarda da değişikliklere sebep olmuştur. Geleneksel muhasebe yöntemlerine göre defterlerin yerini elektronik ortamdaki kayıtlar almıştır. Yani işlemler önceden yazılı belgelerle gerçekleştirilirken günümüzde bu işlemler ETA, LUCA NEBİM, ORKA, MİKRO, AKINSOFT, NETSİS, gibi muhasebe programlarıyla bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Bu sayede muhasebe meslek mensupları kayıt tutma ya da arşivleme işlemlerine daha az zaman ayırarak, veri analizi, raporlama ve işletmelerin yönetim kararlarına katkı sağlama konularında daha fazla uzmanlaşabilmektedirler. Ancak, dijitalleşme sürecinin hızlı ilerlemesi, muhasebe meslek mensuplarının kendilerini sürekli olarak geliştirmelerini ve teknolojik yenilikleri takip etmelerini gerektirmektedir.

Günümüzde yaşanan gelişmelerle birlikte ortaya çıkan dijital teknolojilerden, muhasebe meslek mensuplarının işlerini yaparken yararlanmalarını kaçınılmaz kılmaktadır yararlanmaları kaçınılmazdır. Bunun sonucunda da muhasebe mesleği dijitalleşme sürecinden hem olumlu hem de olumsuz yönden etkilenmiştir. Bu bağlamda meslek mensuplarının dijitalleşme sürecine bakış açıları oldukça önemlidir. Çünkü bu görüşler, dijitalleşmenin muhasebe mesleği için ne kadar faydalı olduğunu ve nasıl daha iyi kullanılabileceğini belirlemek için yol gösterici olabilir. Bu nedenle muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakış açısını belirlemek hedeflenmiştir. Afyonkarahisar’da benzeri bir çalışma yapılmaması araştırmanın önemini de ortaya koymaktadır Bu amaç doğrultusunda çalışmada; dijitalleşme sürecinin

meslek mensuplarına ne gibi katkılar sunduğu, dijital teknolojik ürünlerin işlerini yapmalarında onlara bir kolaylık sağlayıp sağlamadığı, dijitalleşmenin meslek mensupların iş yükünü artırıp artırmadığı, meslek mensuplarının dijitalleşme sürecinde eğitim alıp almadığı, meslek mensuplarının eğitim aldı ise hangi kurumdan eğitim aldığına yönelik soruların cevabı aranarak meslek mensuplarının, mevcut dijital ürünler hakkında beklentileri ve görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırmanın kapsamını, Afyonkarahisar’da faaliyet gösteren ve muhasebe bürolarında çalışan muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. Çalışmanın yapıldığı tarih itibari ile Afyonkarahisar’da Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası’ndan alınan verilere göre, odaya kayıtlı aktif olarak mesleğini sürdüren 227 meslek mensubu yer almaktadır. Anket formu, tesadüfi olarak seçilen Afyonkarahisar’da faaliyet gösteren muhasebe bürosunda çalışan meslek mensuplarına uygulanmıştır. İlk etapta anket sorularında anlaşılmayan ya da eksik bir husus olup olmadığını anlamak üzere 8 mali müşavirin görüşleri alınmak üzere ön görüşme gerçekleştirilmiş olup nihai haline ulaşılmıştır. Mart-Haziran 2023 tarihleri arasında bizzat meslek mensuplarıyla görüşme gerçekleştirilerek anket formu dağıtılmıştır. Araştırmanın konusu açıklanmış olmasına rağmen, bazı anketlerde yanıtlarda eksiklikler tespit edilmiş ve bu sebeple bu anketler çalışmanın içine dâhil edilmemiştir. Toplam 85 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışmanın sadece Afyonkarahisar’da bulunun muhasebe meslek mensuplarını kapsaması araştırmanın en önemli kısıtını oluşturmaktadır. Bu konuda meslek mensuplarına sürekli anket gelinmesinden dolayı artık cevap vermek istemedikleri bazı meslek mensuplarının ise anketlerin bırakılıp daha sonra alınmasını istedikleri fakat anket alınmaya gidildiği zaman ise anketi kaybettiğini ya da yoğun olduklarını belirterek katılım sağlamamışlardır.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu kapsamlı bir literatür taraması sonucunda Gönen ve Solak (2017), Kulak (2019), Garip ve Karasioğlu (2019) Tanç ve Deniz (2020), Erdoğan (2020), Kavcı ve Ercan’ın (2022) çalışmalarından ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin görüşleri alınarak edinilen bilgilerle hazırlanmıştır. Anket formunda iki bölüm yer almaktadır. Birinci bölümde muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerine, dijital ürünleri kullanım düzeylerine ve bilgi düzeylerine yönelik sorular mevcuttur. İkinci bölümde ise muhasebe meslek mensuplarının muhasebede dijital ürünlere bakış açılarını değerlendirmeye yönelik “5’li Likert Ölçeği”ne göre oluşturulan “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde ölçeklendirilmiş sorular bulunmaktadır. Veriler “SPSS 22.0 for Windows” paket programında analiz edilerek ANOVA ve T-testi ile karşılaştırmalara tabi tutulmuştur.

3.4. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ

Çalışmanın yapılabilmesi için anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde meslek mensuplarının demografik yapısı ile ilgili sorular, ikinci bölümde ise dijitalleşmeye olan bakışlarını belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Form 5’li Likert yöntemine göre hazırlanmıştır. Demografik sorular frekans analizi yoluyla, Likert sorular ise Anova ve T-testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Öncelikle elde edilen verilerin güvenilirliği test edilmiştir. Güvenilirliğinin 0,70 üzerinde olduğu araştırmalar, istatistiksel olarak güvenilir kabul edilmektedir (Altunışık vd., 2010: 124). Bu çalışmada yapılan analiz sonucunda, Cronbach's Alpha kat sayısı temel alınarak kullanılan bakışa yönelik ölçeğin katsayısının 0,70 üzerinde olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek Türü	İfade Sayısı	Cronbach's Alpha Katsayısı
Dijital Muhasebeye Bakış	18	0,768

Çalışmada Tablo 1'de yer aldığı üzere muhasebe bürolarında çalışan muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışının ölçümünde kullanılan ifadelere yönelik güvenilirlik kat sayısı 0,768 bulunmuştur. Akabinde araştırma verilerinin analizinde meslek mensuplarına ait tanımlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Sıklık ve yüzde tekniklerinin kullanıldığı analiz sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Meslek Mensuplarına Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Demografik Özellikler	Değişkenler	Sıklık (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	37	56,5
	Erkek	48	43,5
Yaş	24 ve altı	4	4,7
	25-34	44	51,8
	35-44	22	25,9
	45-54	7	8,2
	55 ve üstü	8	9,4
Eğitim Durumu	Lise	6	7,1
	Ön lisans	15	17,6
	Lisans	40	47,1
	Yüksek Lisans	24	28,2
	Doktora	-	-
Mesleki Deneyim Süresi	5 yıl ve altı	12	14,1
	6-10 yıl	33	38,8
	11-15 yıl	14	16,5
	16-20 yıl	10	11,8
	21 yıl ve üzeri	16	18,8

Mesleki Unvan	Muhasebe Personeli	30	35,3
	Stajyer SMMM	8	9,4
	SMMM	47	55,3
Mükellef Sayıları	30 ve altı	46	54,1
	31 - 60	25	29,4
	61- 90	10	11,8
	91 - 120	4	4,7
	121 ve üzeri	-	-
Aylık Ortalama Gelirleri	5500 ve altı	5	5,9
	5501 - 7000	21	24,7
	7001-9000	22	25,9
	9001 ve üzeri	37	43,5

Örneklemin yüzde 48'ini erkek muhasebeciler, yüzde 37'sini ise kadın muhasebeciler oluşturmaktadır. Muhasebecilerin çoğunluğu (yüzde 66) 25 ile 44 yaşları arasındadır. Katılımcıların önemli bir kısmı (yüzde 40) lisans derecesine sahiptir. Muhasebe deneyimi, 5 yıllık artışlarla kategorize edildiğinde katılımcılar arasında nispeten eşit bir şekilde dağılmıştır. Ayrıca, örneklenen muhasebecilerin yüzde 46'ısı 30'dan az müşteriye hizmet verdiği, aylık ortalama gelir durumlarına bakıldığında ise 5500 ile 9001 ve üzeri gelir grubunun yüzde 80 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Meslek Mensupların Dijitalleşmeyle İlgili Bilgileri

Dijitalleşmeyle ilgili özellikler	Değişkenler		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Dijitalleşmeye dâhil olma süreci	Zorunlu olarak	Evet	57	67,1
	Gönüllü olarak	Hayır	28	32,9
Dijitalleşmeye yönelik eğitime katılım	1-3 Seminer/Eğitime katılım		31	36,5
	4-7 Seminer/Eğitime katılım		18	21,2
	8-11 Seminer/Eğitime katılım		2	2,4
	Katılmayanlar		34	40

Dijitalleşmeye yönelik eğitimi alma yeri	SMMM Odası	Evet	49	57,6
		Hayır	36	42,4
	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Evet	5	5,9
		Hayır	80	94,1
	Eğitim almayanlar	Evet	34	40
		Hayır	51	60
Dijital ürün kullanımı	E-defter	Evet	69	81,2
		Hayır	14	16,5
	E-fatura	Evet	68	80
		Hayır	15	17,6
	E-kayıt	Evet	29	34,1
		Hayır	54	63,5
	E-rapor	Evet	32	37,6
		Hayır	51	60
	E-arşiv	Evet	66	77,6
		Hayır	16	18,8
	E-denetim	Evet	30	35,3
		Hayır	52	61,2
	Tamamı	Evet	32	37,6
		Hayır	53	62,4

Dijitalleşmeyle ilgili özellikler incelendiğinde, Tablo 3'te görüldüğü üzere meslek mensuplarının çoğunluğu 57'si dijitalleşmeye zorunlu olarak dâhil olmuştur. Meslek mensuplarının yüzde 40'ı dijitalleşme konusunda herhangi bir resmi eğitim almamışken, yüzde 36,5'i ise üç ve üçten az eğitime katılmıştır. Yüzde 57,6'sı SMMM odasından eğitim alırken, Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan eğitim alan katılımcı sayısı ise 5'tir. Dijital ürünleri kullanan meslek mensuplarının büyük bir oranı (yüzde 81,2) e-defter, (yüzde 80) e-fatura ve (yüzde 77,6) e-arşiv kullanırken, en az kullanılan dijital ürünün (yüzde 37,6) e-rapor olduğu tespit edilmiştir. Veri analizinin ikinci aşamasında meslek mensupların dijitalleşmeye bakışının ölçülmesi amaçlı kullanılan ifadeler ile katılımcıların katılım düzeyi değerlendirilmiştir. Tablo 4'te 5'li Likert tipi ölçeğine göre hazırlanan dijitalleşmeye bakış ile ilgili ifadelerin değerlendirilmesinde sıklık, yüzde, standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 4. Meslek Mensuplarının Dijitalleşmeye Bakışı

İfadeler	X	S.S		İfadelere Katılım Düzeyi				
				1	2	3	4	5
Dijitalleşme Süreci Muhasebe Mesleğinde İş Yükünü Arttırmaktadır.	2,95	1,17	N	9	21	32	11	12
			F	10,6	24,7	37,6	12,9	14,1
Muhasebe Mesleğinde Dijital Teknolojilerini Düzenli Olarak Kullanırım	4,03	0,68	N	-	-	18	46	21
			F	-	-	21,2	54,1	24,7
Dijital Teknolojilerini Kullanmanın Güvenli Olduğunu Düşünüyorum.	3,71	0,66	N	-	-	34	41	10
			F	-	-	40,0	48,2	11,8
Dijitalleşme Sürecinde Tüm Uygulamalar İle İlgili Yeterli Bilgim Var.	3,37	0,73	N	-	7	45	27	6
			F	-	8,2	52,9	31,8	7,1
Dijitalleşmeye Geçmek Çok Anlamlı Olduğunu Düşünüyorum.	3,95	0,73	N	-	-	25	39	21
			F	-	-	29,4	45,9	24,7
Dijital Teknolojilerini Kullanmanın Zaman Tasarrufu Sağlayacağını Düşünüyorum.	3,64	0,92	N	-	13	17	42	13
			F	-	15,3	20,0	49,4	15,3
Muhasebe Mesleğinde Dijital Teknolojilerini Kullanmanın, Daha İyi Analiz Yapılabilmeyi Sağlayacağını Düşünüyorum	3,78	0,86	N	1	7	15	48	14
			F	1,2	8,2	17,6	56,5	16,5
E-Muhasebe Uygulamaları İle İlgili Yeterli Eğitim Almaktayım.	2,65	1,10	N	1	1,2	1	1,2	1
			F	7	8,2	7	8,2	7
E-Muhasebe Uygulamalarının Basit, Anlaşılır Ve Kullanımı Kolay Olduğunu Düşünüyorum.	3,29	0,92	N	6	5	36	34	4
			F	7,1	5,9	42,4	40,0	4,7
E-Muhasebe Uygulamaları İle İlgili Güncellemeleri Takip Ederim.	3,89	0,70	N	1	-	20	50	14
			F	1,2	-	23,5	58,8	16,5
E-Muhasebe Uygulamalarının İş Performansına Katkısı Olumludur.	3,64	0,93	N	5	2	21	47	10
			F	5,9	2,4	24,7	55,3	11,8

E-Muhasebe Uygulamaların Kullanımı İle Borç Tahsilat Süresi Kıaldığını Düşünüyorum.	2,83	1,07	N	6	35	15	25	4
			F	7,1	41,2	17,6	29,4	4,7
E-Muhasebe Uygulamaların Kullanımı Zorunlu Olmasa Dahi Kullanmak İsterim	3,95	0,84	N	2	-	20	41	22
			F	2,4	-	23,5	48,2	25,9
E-Muhasebe Uygulamalarının Kullanımı İle Muhasebe Hileleri En Aza İndirgediğini Düşünüyorum.	3,15	1,00	N	6	12	37	23	7
			F	7,1	14,1	43,5	27,1	8,2
Dijitalleşme Ve Dijitalleşme Sürecinde Kullanılan E-Muhasebe Yeniliklerini Desteklerim	4,08	0,69	N	-	-	17	44	24
			F	-	-	20,0	51,8	28,2
Dijital Muhasebe İle İlgili Sürekli Eğitimlerin Olması Gerektiğini Düşünüyorum.	4,05	0,95	N	2	4	12	36	31
			F	2,4	4,7	14,1	42,4	36,5
Muhasebe Mesleğindeki Dijitalleşmenin Kayıt Dışılığı Önleyebileceğini Düşünüyorum	3,43	0,74	N	-	7	40	32	7
			F	-	8,2	47,1	37,6	8,2
Muhasebe Mesleğindeki Dijitalleşmenin Tahsilat Sorununuzun Çözümüne Katkı Sağlayacağını Düşünüyorum.	2,92	1,05	N	6	27	24	23	5
			F	7,1	31,8	28,2	27,1	5,9

Tablo 4 incelendiğinde meslek mensuplarının genel olarak dijitalleşmeye bakışı ile ilgili ifadelerle verilen cevapların ortalamasının 3,31 olduğu görülmüştür. Meslek mensupların dijitalleşme hakkındaki görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu söylenilebilir. Dijitalleşme ve dijitalleşme sürecinde kullanılan “e- muhasebe yeniliklerini desteklerim” ($\bar{x}$:4,08, s.s:0,69) ifadesi en yüksek ortalamaya sahiptir. Akabinde dijital muhasebe ile ilgili sürekli eğitimlerin olması gerektiğini düşünüyorum ($\bar{x}$:4,05, s.s:0,95), muhasebe mesleğinde dijital teknolojileri düzenli olarak kullanırım ($\bar{x}$:4,03, s.s:0,68) ifadeleri takip etmektedir. Meslek mensupların dijitalleşme ile ilgili görüşlerine yönelik en düşük ortalamayı alan ifade ise e-muhasebe uygulamaları ile ilgili yeterli eğitim almaktayım ($\bar{x}$:2,65, s.s:1,10) ifadesi olmuştur.

3.5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışma kapsamında analizin son aşamasında ise, katılımcılara betimleyici nitelikte yöneltilen soru ile Likert ölçeğine göre hazırlanmış 18 sorunun karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır. Çıkan sonuçlar ve değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ya da anlamsız farklılıklar tablolar halinde aşağıda yer verilmiştir. Öncelikle meslek mensupların dijitalleşmeye yönelik bakışının değerlendirilmesi sonucu bakışı temsil eden tüm ifadelerin aritmetik ortalaması alınarak bütüncül bir sonuca ulaşılmak istenmektedir. Bu bağlamda bundan sonraki yapılacak analizde bakışın ölçümünde bu dijitalleşmeye bakış skoru kullanılacaktır. Tablo 5'e göre araştırmada yer alan katılımcıların dijitalleşmeye bakışının olumlu olduğu ($\bar{x}$:3,52, s.s: 0,40) görülmüştür.

Tablo 5. Meslek Mensupların Dijitalleşmeye Bakışının Değerlendirilmesi

Dijitalleşmeye Bakış skoru	N	$\bar{x}$	s.s	Minimum	Maksimum
	85	3,52	0,40	2,89	4,44

Araştırma verilerin değerlendirilmesi kapsamında öncelikle meslek mensuplarının bakışının tanımlayıcı unsurlara bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı ya da anlamsız farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ölçeğin öncelikle normal dağılıp dağılmadığına yönelik çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Büyüköztürk vd. (2011) göre ölçeğin normal dağıldığı çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,00$ değerleri arasında yeterlidir.

Analiz verileri normal dağıldığı için bağımsız değişkendeki (tanımlayıcı unsurlar) grup sayısının iki olduğu durumlarda bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. İlaveten üç ve üzeri sayıda grubun karşılaştırılması olduğu durumlarda ise One Way ANOVA testi kullanımına yer verilmiştir. Değişkenler arası ilişkinin kaynağını One Way ANOVA testi belirtmez. Bu nedenle ilişkinin kaynağını belirlemek amacıyla SPSS'de Post Hoc testi uygulanmıştır. Uygulamada en sık kullanılan Ryan-Einot-Gabriel-Welsch F testi ve Tukey testine yer verilmiştir. Test neticesinde farklı gruplarda yer alan bağımsız değişkenlere farklı harfler (a,c,b,d gibi) verilmiştir. Bununla birlikte aynı anda birden fazla grupta yer alan bağımsız değişkenlere ise (ab, ac, db vb.) harflendirmeler yapılmıştır. Aynı harf içeren birden fazla grupta yer alan değişkenler (ab, ac) arasında fark yok iken farklı harf içeren farklı grupta yer alan değişkenler (ab, dc) arasında fark vardır. Sonuç olarak farklı harfler içeren (a, b, c, d vb.) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilirken, farklı gruplara verilen aynı harfler içeren (a,a,a,a) gruplar arasında ise herhangi bir farklılık olmamıştır. Yani, aynı sembolü gruplar arasında fark yokken, farklı sembolü gruplar arasında fark vardır. Bu bağlamda gerçekleştirilen analiz sonuçları Tablo 6'de sunulmuştur.

Tablo 6. Meslek Mensuplarının Dijitalleşmeye Bakışının Tanımlayıcı Değişkenlere Göre Farklılaşma Derecesinin Karşılaştırılması

Bağımsız Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{x}$	s.s	F değeri	p
Cinsiyet	Bay	48	3,487	0,409	0,114	0,356
	Bayan	37	3,569	0,393		
Yaş	24 ve altı	4	3,75a	0,71	2,946	0,025*
	25-34	44	3,53a	0,41		
	35-44	22	3,55a	0,44		
	45-54	7	3,07b	0,05		
	55 ve üstü	8	3,61ab	0,40		
Eğitim	Lise	6	3,52	0,378	1,558	0,206
	Ön lisans	15	3,55	0,381		
	Lisans	40	3,43	0,332		
	Lisansüstü	24	3,65	0,501		
	Doktora	85	3,52	0,401		
Mesleki Unvan	Muhasebe Personeli	30	3,54a	0,304	6,32	0,03*
	Stajyer SMMM	8	3,94bc	0,516		
	SMMM	47	3,43ad	0,397		
Mesleki Deneyim Süresi	5 yıl ve altı	12	3,51	0,304	0,994	0,416
	6-10 yıl	33	3,48	0,430		
	11-15 yıl	14	3,71	0,540		
	16-20 yıl	10	3,45	0,331		
	21 ve üzeri	16	3,47	0,282		
Mükellef Sayısı	30 ve altı	46	3,56	0,40	0,612	0,609
	31 -60	25	3,50	0,375		
	61-90	10	3,40	0,439		
	91-120	4	3,40	0,509		
	121 ve üzeri	-	-	-		
Aylık ortalama Gelir	5500 ve altı	5	3,28a	0,503	6,054	0,01*
	5501 -7000	21	3,48a	0,347		
	7001-9000	22	3,30ab	0,391		
	9001 ve üzeri	37	3,70ac	0,351		

Tablo 6’da araştırma sonuçları incelendiğinde; Afyonkarahisar’da faaliyet gösteren meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışının yaşa (F: 2,946, p:0,025) göre farklılaştığı görülmüştür. Söz konusu farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen post-hoc testi sonucunda 24 ve altı yaşları ($\bar{x}$: 3,75), 5-34 yaşları ($\bar{x}$: 3,53) ile 35-44 yaşları ($\bar{x}$:3,55) arasında yer alan meslek mensupların dijitalleşmeye bakışı arasında anlamlı bir farklılık yoktur. 55 ve üstü yaş aralığında yer alan ($\bar{x}$:3,61) meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışı ile diğer yaş aralıkları arasında anlamlı farklılık yer almamaktadır. Buna karşın 45-54 yaşlarında ($\bar{x}$:3,07) yer alan meslek mensupların bakışı 24 ve altı yaşları ($\bar{x}$: 3,75) , 25-34 yaşları ($\bar{x}$: 3,53) ile 35-44 yaşları arasında ($\bar{x}$:3,55) yer alan meslek mensupları bakışına göre farklılaşmaktadır.

Tablo 6’nın analiz sonuçları incelendiğinde; meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışının, unvana göre farklılaştığı görülmüştür. Katılımcıların muhasebe personeli ($\bar{x}$:3,54) olma durumları ve SMMM olma durumları ($\bar{x}$: 3,43) arasında muhasebeye bakışı açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Fakat katılımcıların stajyer SMMM olma durumlarının ($\bar{x}$:3,94) muhasebeye bakışı, muhasebe personeli ($\bar{x}$:3,54) ve SMMM olanlar ($\bar{x}$:3,43) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Ayrıca Tablo 6 incelendiğinde ortalama gelir düzeyine göre muhasebe bürolarında çalışan meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışının farklılaştığı görülmüştür. 7001-9000 arası gelir grubu ($\bar{x}$: 3,30) ile 9001 ve üzeri gelir grubu ($\bar{x}$:3,70) arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilirken 5500 ve altı gelir grubu ($\bar{x}$:3,28) 5501 -7000 gelir grubu ($\bar{x}$:3,48) ile 7001-9000 arası gelir grubu ($\bar{x}$:3,30) ile 9001 ve üzeri gelir grubu ($\bar{x}$:3,70) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 7. Muhasebe Bürolarında Çalışan Meslek Mensuplarının Dijitalleşmeye Bakışının Dijitalleşme Süreci ve İşlemlerine Yönelik Seminer/Eğitim Katılım Durumuna Göre Farklılaşma Derecesinin Karşılaştırılması

Bağımsız Değişken	Gruplar	N	$\bar{x}$	s.s	F değeri	p
Dijitalleşme süreci ve işlemlerine yönelik seminer/egitim katılım durumu	Evet	51	3,44	0,35	1,32	0,025*
	Hayır	34	3,64	0,44		

Muhasebe bürolarında çalışan meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışının Tablo 7’de yer verildiği üzere dijitalleşme süreci ve işlemlerine yönelik seminer/egitim katılım durumuna (p:0,025<0,05) göre farklılaştığı görülmüştür.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Afyonkarahisar’da faaliyet gösteren muhasebe bürolarında çalışan meslek mensuplarının dijitalleşmeye bakışı, kullanılan istatistiksel analiz yöntemleriyle ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan anket, 85 meslek mensubu ile yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Çalışma sonucunda araştırmaya katılan meslek mensuplarının çoğunluğunun kadın (%56,5) ve büyük çoğunluğun 25-34 yaş aralığında (%51,8) olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında, katılımcıların ço-

ğunluğunun lisans (%47,1) ve yüksek lisans (%28,2) seviyesinde eğitim aldığı görülmektedir. Mesleki deneyim sürelerine bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun 6-10 yıl arasında (%38,8) tecrübeye sahip olduğu görülmektedir. Meslek mensuplarının çoğunluğu bağımsız çalışan (%72,9) ve SMMM unvanına sahip (%55,3) kişilerdir. Meslek mensuplarının önemli bir kısmı (%54,1) 30 ve altı mükellef sayısına sahiptir. Aylık gelir durumuna bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun 9001 TL ve üzeri (%43,5) gelir elde ettiği tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, meslek mensuplarının %67,1'i dijitalleşmeye zorunlu olarak, %32,9'u ise gönüllü olarak dâhil olmuştur. Meslek mensuplarının %36,5'i 1-3 seminer/eğitime, katılırken %40'ı ise hiç seminer/eğitime katılmamıştır. Mensuplarının %57,6'sı SMMM odasından eğitim almışken, %40'ı herhangi bir yerden eğitim almamıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuç Tekbaş (2018), Gönen ve Solak (2017) ve Tanç ve Deniz (2020) çalışma sonuçlarını desteklemektedir. Afyonkarahisar SMMM Odası'nın bu süreçte meslek mensuplarının eğitimine önem verdiği sonucuna ulaşılabilir. Dijital ürünlerin kullanımı açısından, katılımcıların %81,2'si e-defteri kullanırken, %16,5'i e-defteri kullanmamaktadır. Dijital ürünlerin tamamını kullanan meslek mensuplarının oranı %37,6 iken, kullanmayanların oranı %62,4'tür.

Genel olarak, meslek mensuplarının dijitalleşmeye yönelik görüşleri olumludur. Ancak yüz yüze yapılan görüşmelerde meslek mensupları, yeterli eğitim alamadıkları konusunu çok kez ifade etmişlerdir. Özellikle, katılımcılar verilen eğitimlerin saatlerinin genellikle mesai saatlerinde olması nedeniyle katılım sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, katılımcıların dijitalleşme konusunda eğitim alamadıklarını göstermektedir. Kulak (2019)'ın çalışmasıyla benzer bir sonuç tespit edilmiştir. Meslek mensupların dijitalleşmeye bakışına yönelik görüşlerine bakıldığında en yüksek ortalama sahip ifadenin, dijitalleşme sürecinde kullanılan "e-muhasebe yeniliklerini desteklerim" ifadesi olduğu görülmüştür. Bu ifadeyi "dijital muhasebe ile ilgili sürekli eğitimlerin olması gerektiğini düşünüyorum" ve "muhasebe mesleğinde dijital teknolojilerini düzenli olarak kullanım" ifadeleri izlemiştir. Çalışma sonucu Kavcı ve Ercan (2022), Tanç ve Deniz (2020) ve Tekbaş (2018) çalışmalarıyla benzerdir.

Analiz sonuçlarına göre meslek mensupların dijitalleşmeye bakışının demografik özelliklere göre farklılaşmasına yönelik görüşler değerlendirildiğinde ise yaş, aylık ortalama gelir ve meslek mensuplarının e-muhasebe uygulamalarına yönelik eğitim alma durumlarına göre farklılaştığı sonucu tespit edilmiştir. Bu duruma karşın meslek mensupların, eğitim durumu, mesleki deneyim, çalışma şekli ve mükellef sayılarına göre bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Çalışmanın, mükellef sayılarının ve iş yoğunluğunun fazla olduğu büyük şehirlerde uygulanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya Yayıncılık, Sakarya
- Amidu, M., Effah, J., ve Abor, J. (2011). E-Accounting Practices Among Small And Medium Enterprises İn Ghana. *Journal Of Management Policy And Practice*, 12(4), 146-155.
- Artık Baysal, M. , ve Kula, V. (2023). Overcoming Barriers To E-Accounting Adoption: A Survey Of Accountants in Turkey. *J. Corp. Gov. Insur. Risk Manag*, 10(1), 50-57.
- Aslan, Ü., ve Özerhan, Y. (2017). Big Data, Muhasebe ve Muhasebe Mesleği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(4), 862-883.
- Avcı, B. (2020). *Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine Getirdiği Yenilikler ve Uygulamalar*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi. Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Bekçi, İ., Apalı, A. ve Engin, M. (2020). E-Dönüşümün Muhasebe Meslek Mensuplarında Memnuniyet Düzeyi: Bursa İli Örneği. *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 579-596.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., Köklü, N. (2011). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik (7. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çıtak, F., ve Derya Baskan, T. (2020). Muhasebedeki Elektronik Gelişmelerin Muhasebe Meslek Etiğine Etkisi: Kırıkkale İlindeki Muhasebe Meslek Mensuplarının Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 249-270.
- Erdoğan, E. (2020). *Dijital Muhasebe Uygulamaları Kullanımının Teknoloji Kabul Modeli İle İncelenmesi: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Garip, O., ve Karasioğlu, F. (2019). E-Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Karaman'da Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 433-446.
- Gönen, S., ve Solak, B. (2017). Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (76), 63-80.
- Gulin, D., Hladika, M., ve Valenta, I. (2019). Digitalization And The Challenges For The Accounting Profession. *In Proceedings Of The Entrenova-Enterprise Research Innovation Conference (Online)*, 5(1), 428-437.
- Güney, S., ve Özyiğit, H. (2015). Muhasebedeki Verilerin Yönetimde Kullanılması ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 279-297.
- Kavcı, T. ve Ercan, C. (2022). Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma. *G.Ü. İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 6 (6) , 1-16.
- Kulak, A. (2019). *Muhasebede E-Dönüşüm*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T., ve Çetin, Ö. O. (2020). Dijitalleşmeyle Birlikte Muhasebe Eğitiminin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 81-96.
- Marinagi, Catherine C. Trivellas- Panagiotis Reklitis, C.Skourlas, (2015), "Adoption and Use of E-Invoicing in Greece", 4. *International Conference on Integrated Information*, Madrid (Spain), 1644(1), 279-286.
- Noronha, M. R., ve Kulkarni, A. R. (2012). E-Accounting in India. *Indian Journal of Accounting*, 42(2), 1-10
- Pusmaz, T., ve Özulucan, A. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Düzeylerinin Tespiti Üzerine Kayseri ve Niğde İllerinde Bir Araştırma. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(4), 1431-1452.

- Sarıçipek, R. (2019). Muhasebe Alanındaki Dönüşüm ve Yapay Zeka. *2.Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı*, Balıkesir, 1092-1099.
- Tanç, Ş. G., ve Deniz, F. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Uygulamalarındaki E-Dönüşüm Sürecine İlişkin Görüş ve Beklentileri: Hatay İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 622-636.
- Tekbaş, İ. (2018). *Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine ve Meslek Mensuplarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma ve Yeni Bir Kavram Önerisi: Mali Mühendislik*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tekbaş, İ. (2019). *Muhasebenin Dijital Dönüşümü ve Mali Mühendislik*. Finans ve Muhasebeye Fütürist Bakış, 2. Baskı, Ceres Yayınları: İstanbul.
- Tektüfekçi, F. (2017). E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12(1), 79-88.
- Thottoli, M. M. ve Ahmed, E. R. (2022). Information Technology And E-Accounting: Some Determinants Among SMEs. *Journal of Money and Business*, 2(1), 1-15.
- Tuğay, O. ve Güler, A. (2021). Elektronik Muhasebe Uygulamaları Konusunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri: Isparta İlinde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(2), 695-726.
- Yücel, G., ve Adiloğlu, B. (2019). Dijitalleşme-Yapay Zeka ve Muhasebe Beklentiler. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (17), 47-60.

